د عبدالرحمن بابا په ادبي مکتب کې د تاريخي کيسو څېړنه

پوهنمل تاج محمد رحيمي

Summary:

Stories are a natural necessity of life and of human society. If anyone wants or doesn’t want, the stories are being heard, written and told. In the poetical sea of Rahman Baba, the pearl of stories are seen and must be identified. Rahman Baba is a poet of Pashtun tribe who has put the pain and problems of his society in his Diwan (a complex book of poetry). The content of my work is about the poetry of Sufi poet Abdul Rahman Baba. Abdul Rahman Baba as a Muslim Gnostic and learned guide poet, the source from which this inspiration is derived is the Greatest Holy Quran, which draws a line between the facetiae and the “ Ahsan-al-Qusas ”.

لنډيز: کيسه د ژوند او بشري ټولنې يوه طبعي اړتيا ده.که څوک وغواړي که ونه غواړي کيسې اوري،کيسې ليکي او کيسې وايي. د رحمن بابا په شاعرانه سمندر کې د کيسو مرغلرې ليدل کيږي او په ګوته کول يې اړين کار دی. رحمن بابا د پښتون قوم هغه شاعر دی،چې د خپلې ټولنې درد او ستونزې يې په خپل ديوان کې ځای کړي دي.زما د کار مواد د صوفي شاعر عبدالرحمن بابا شاعري ده. عبدالرحمن بابا د يوه لاربسود شاعر او مسلمان عارف په توګه دغه الهام چې له کومې سرچينې اخيستی،هغه عظيم الشان قران دی،چې د((احسن القصص)) په نامه د هزلياتو تر منځ کرښه کش کوي. او يو له بله يې بېلوي.

کاريدونکي ويي: کيسه،ديوان،اسلام،رحمن بابا،يوسف(ع)

سريزه : د کيسې اورېدل،ليکل ،لوستل د انسانانو يوه طبعي او فطري غوښتنه ده.بشري ټولنې ته خپلې کارنامې او ناخوالې د کېسو په بڼه پاتې دي.د ادم (ع) د پيدايښت نه راپديخوا څه چې مونږ ته راپاتې دي، ټول يې د کيسو بڼه لري. همدارنګه د اسلام قانون قرانکريم هم موږ ته ډېرې پخوانۍ کيسې د عبرت په توګه راوړي دي.تاريخ د يو منل شوي علم په توګه پر کيسو ولاړ دی،څکه خو ويل کيږي،چې فولکلور د يو ملت ناليکلی تاريخ دی.ادب،چې له ټولنې پرته يې هيڅ تصور هم نه شي کېدای په حقيقي او افسانوي کيسو ولاړ دی، ان تر دې چې د ادبياتو يو نوی ډول له داستانونو جوړ دی.په ليکلي پښتو ادب کې د تاريخي کيسو پيلامه د شيخ اسعد سوري او ښکارندوی غوري له قصيدو سرچينه اخلي له دوی راديخوا نورو شاعرانو دغه چاره نوره هم ګړندۍ کړې ده.په دې برخه کې عبدالرحمن بابا هم غلی نه دی پاتې شوی او ډېرې کيسې يې په خپل ديوان کې خوندي کړي دي.په دې ليکنه کې به لوستونکي د عبدالرحمن بابا په اشعارو کې د کيسو په اړه معلومات پيدا کړي او له بله پلوه به دا هم ورته څرګنده شي، چې عبدالرحمن بابا څومره پراخ معلومات لري، چې د اشعارو په کوزه کې يې د کيسو سمندر هم ځای کړی دی.

Ketabton.com

اصلي موضوع

د رحمن بابا پېژندنه: عبدالرحمن بابا په ۱۰٤۲ هجري قمري کال د پېښور ښار په جنوبي اړخ کې پروت بهادر کلي کې سترګې نړۍ ته پرانيستي وې. پلار يې عبدالستار د مومندو پښتنې قبيلې ته منسوب وو.(۱ : ۱).

رحمن بابا د پښتو شعر او ادب هغه ځلانده او روښانه ستوری دی چې د لرې او برې پښتونخوا خلک يې يو شان پېژني.د رحمن بابا د درناوي لپاره به همدا کافي وي چې د ټولو پښتنو له خوا ورته ((بابا)) ويل کيږي او هر کال لر او بر پښتانه د ده په وياړ مشاعرې جوړوي. (٥ : ۲٤۲).

کيسه څه ته وايي؟: کېسه يو روايت دی، يا د يوې پېښې بيانول دي که رښتياوي او که خيال او که انساني غوښتنه وي کېسه يوه سمبال شوې هڅه او غوښتنه ده.انساني هېلې دي.کېسې د ژوند د نړۍ يوه برخه ده په دې هکله شکسپير وايي (هغه څه چې طبيعت سمبالوي يا بدلوي يو هنر دی ،خو په خپله هنر طبعيت دی.) ګويټه وايي (يو هنري اثر هماغومره د طبعيت اثر دی چې غرونه دي.) د ګويټه له خبرو معلوميږي لکه څومره چې غرونه د طبيعت په ښکلا کې رول لوبوي همد شان هنر هم د طبيعت د ښکلا يوه وسيله ده. په کيسه کې د ژوند د يوې برخې ديو حالت د يوې پېښې تحليل او د ليکونکي برداشت شتون لري. د ادبي فنونو له مخې په شعر کې د کيسو يادونه د تلميح په نوم ياديږي.(٤ : ٨٤).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یو غربي لیکوال ایډل مند نیپر په وینا د کیسې اورولو او اوریدلو هیله او غوښتنه هغه ځانګړنه ده چې د انسان په خټه کې اخښل شوې ده له همدې امله ده چې د بشري تاریخ په اوږدو کې د کیسو بېلابېل ډولونه رامنځته شوي او نن یې پرمختګ کړی دی.(۹ : ۳۸).

د عبدالرحمن بابا په دیوان کې دتاریخي کیسو څرکونه

د رحمن بابا په دیوان کې د کیسو ډېر څرکونه لیدل کېږي. نوموړي په خپل دیوان کې د جمال خان د غمیزې او تاریخي کیسې په اړه ذکر کړی دی.د رحمن بابا د ژوند په وروستیو کلونو کې د مومندو په قبیله کې د یوې خطرناکې دښمنۍ،د پردو په لاس راولاړشوې تربګنۍ د خونړیو پېښو او د یوې تاریخي غمیزې ښکارشوه او رحمن بابا له دې پېښې د یوه سترګور انسان په توګه متاثر شو او د احساس اوښکې یې پرې تویې کړې.

دلته مخکې له دې چې د رحمن باباتاثرات وړاندې کړو لومړی به همدې غمیزې ته یوه لنډه کتنه وکړو.د مغولي پاچا اورنګزیب تر مړینې وروسته (۱۱۱۸ ه ق) جمال مومند چې د مومندو د یوې کمزورې تپې مشر وو د ځینې نورو کسانو په ملتیا په شورش لاس پورې کړ او غرض یې دا و چې د دې شورش په وسیله به د ده نوم مشهور شي او د دې شهرت له امله به اربابي ورته وسپارل شي ځکه مغولو تر دې وړاندې هم خپل اکثر دښمنان او شورشیان د خپلو سیمو جاګیرداران ټاکلي وو او په دې وسیله یې ځینې شورشونه او بې امنی له منځه وړې وې.(۳ : ۱۳۳).

د جمال خان منصوبه هم کامیابه شوه او کله چې په ۱۱۲۲ ه ق د کابل د دارالملک (چې پېښور هم ورسره تړلی و) صوبه دار ناصر خان وټاکل شو،پېښورته چې راغی اربابي یې جمال خان ته ورکړه.ده خپلو ناکردو ته دوام ورکړ،ناصر خان ته د ده سوابق او موجوده وضع ټول معلوم وو،د اربابۍ په وخت کې یې د عیسی مومند کلي وواهه،دی د مومندو د یوه زورور خېل ماشوخېلو څخه و،تر دې پېښې وروسته عیسی مومند هم له ناصر خان سره جوړه وکړه.(۳ : ۱۳٤)

بله قرینه دا هم ده چې عیسی مومند د ناصر خان تر صوبداری وړاندې له پېښور نه لاهور ته فرار شوی و او دا هم ښیي چې ده به د مغولو په وړاندې څه کړي وو او ناصر خان به د غچ اخیستلو له پاره جمال خان د ده د کور لوټلو ته هڅولی وي.تر دې پېښې وروسته(۱۱۲۳ ه ق) کال د جمال خان د زوی د واده کار پېښ شو ناصرخان دوه زره روپۍ هم انعام ورکړې او د واده کار تیارشو.داسې ښکاري چې اوس جمال خان هم یو لوی قوت ګرځېدلی و د مغلو ترې وېره کېده او وهل یې په کار وو.د افضل خان په روایت عیسی مومند د مغولو لپاره ځرې ورپسې کړ،د ده د زوی د واده په شپه له لښکر سره روان شو،په کور یې ورغی،جمال چې غافلګیر شوی و د جګړې هیڅ تهیه یې نه درلوده،بیا هم مخې ته وروروت د جګړې تاب یې رانه ووړ. زخمي کور ته ننوت،عیسی یې په کور اور پورې کړ. دی په خپله او د واده اتیا کسه نران ،ښځې،ماشومان هم په هغه کور کې وروسره وسوځېدل.(۳ : ۱۳۵).

له دې پېښې نه رحمن بابا برداشت او له دې پېښې سره د رحمن بابا برخورد په ښېړ ډول انساني،عاطفي،سیاسي او مادي اړخونو څخه څېړي او د خپلې انسان دوستانه او په معنویت ولاړې عقیدې له مخې نتیجه ترې اخلي.د ده بیان او برداشت قدم په قدم په وړاندې ځي او د موضوع بېلابېلې خواوې روښانوي.

ډېر یاران وو د ګل خان او جمال خان
په کار نه شو یو په وخت د زارستان
د همه واړو یارانو مخ دې تورشي
که به څوک وبله یاري کا په دا شان (۲ : ۱٤۳)

د بوللې په دې تشبیب کې د بې وفا یارانو د ابن الوقت دوستانو او د ښې ورځې د ورځ چارو ملګرو غندنه کوي. له دې ډول پښتني او انساني ضد عمل نه کرکه ښیي او دا ډول کار له پښتو او پښتونولی نه لرې بولي. بل ځای کې وایي:

هیڅ تعریف یې په دا ژبه وایه نه شي
صد رحمت شه په یاری هم د ګل خان
چې په اور کې یو دبل له پاره سوځي
ما لیدلي نه وو هسې مخلصان (۲ : ۱٤۵)

د بوللې په دې برخه کې استثنی کوي او د ګل خان پخه او رښتیني یاري چې د یاری حق یې ادا کړی ستایي او آفرین پرې وایي. د پېښې عاطفي اړخ ، نوع او ډول ته توجه کوي او د آل او اولاد سوځول چې غېر انساني او حتی د جنګ د شرطونو مخالف عمل دی په ژوره عاطفي ډول غندي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې له الله له اولاده سره وسول
خدای دې نه کا څوک دا هسې مظلومان

رحمن بابا د دې غمیزې او ماتم د درنښت له پاره پېښه د نمرود له جنایت سره چې ابراهیم (ع) یې په اور کې سوځولی وو تشبېه کوي او وایي:

د نمرود چارې مې ولیدې په سترگو
چې یې اچول و اور وته نبیان (۲ : ۱٤٥)

دا غمیزه دومره سخته او درنه ده، چې رحمن بابا د قیامت سره ورته ښودلې ده او وایي:

خلک وایي چې قیامت به په جمعه وي
ولید ما په یکشنبه په دا دوران
هزار حیف دی چې دا هسې رنگ چارې
واقع کېږي د دنیا په سود او زیان
سربند نه و گویا دښت د کربلا و
چې سېلاب شو د سرو وینو پرې روان (۳ : ۱٤۷)

بیا د یو سپین زړي او معتقد مومن په حیث دا ټول نفس او د شیطان چارې او د تقدیر لیک گڼي لکه چې وایي:

په عیسي او په جمال کې گناه نشته
دا مکرونه دي د نفس او د شیطان
عزیزان یې خپله ووژل په خپله
دا همه واړه تقدیر دی د سبحان (۳ : ۱٤۷)

بیا د شاهانو د داسې کړو د ثبوت له پاره د یوه ځیر مشاهد او تاریخپوه په حیث نمونې وړاندې کوي او د خپل وخت له پېښنو نه یې د تاریخ لېرې پوړیو او پېړیو ته رسوي.

شاه عالم اعظم وگوره چې یې سخا کړ
په خونونو واړه ملک د هندوستان
ودارا او اورنگزیب وته حیران یم
چې یې څه چارې واقع شولې ترمیان (۳ : ۱٤۸)

په لنډه ویلی شو چې د جمال خان پېښه چې د پښتنو یوه لویه غمیزه وه او په لسگونو انسانان په کې ووژل شو د رحمن بابا په دیوان کې دې پېښې ته په هر اړخیز ه توگه لیدل شوي او د تاریخ پاڼو ته یې د شعر په ژبه سپارلې دي.

د رحمن بابا په دیوان کې ډېرو کېسو ته اشاره شوې، په دې برخه کې به د رحمن بابا له دیوانه ځینې بیتونو راټول او بحث به پرې وکړو چې د کېسو یادونه په کې شوې وي.

رحمن بابا په خپل یو شعر کې چې دلته یې یو بیت راخلو د حضرت سلیمان (ع)پاچاهی ته اشاره کړې ده او د هغه مرتبه یې بیان کړې ده. ویل کېږي، چې حضرت سلیمان (ع) ته الله (ج) دومره لویه مرتبه ورکړې وه چې تخت به یې په هوا گرځېده او هر چېرته به یې چې زړه غوښتل هلته تللی شو .د دې ترڅنگ د ټولو حیواناتواو پیریانو په خبرو هم پوهېده، چې دا مرتبه یې هیڅ بل پېغمبر ته نه وه ورکړې،نو دلته رحمن بابا د حضرت سلیمان(ع) مرتبې ته اشاره کړې ده او هغه څوک یې بختور گڼلی چې الله ج ورته لوړه مرتبه ورکړې وي. لکه چې وایي:

مرتبه د سلیمان چې چاله ورشي
هیڅ پوره نیمگړی نه دی په رنگین (۱ : ٦۹)

په یو بل ځای کې د حضرت یعقوب (ع) د زوی حضرت یوسف (ع) تاریخي کېسې ته اشاره کوي.کیسه داسې ده،چې کله د حضرت یوسف (ع) خبر حضرت یعقوب (ع) ته راغظ چې زوی یې د مصر پاچا شوی او ژوندی دی یعقوب (ع) ډېر خوشحاله شو او د سترگو دید او نظر یې بېرته پیدا شو،چې همدې کیسې ته رحمن بابا په لاندې بیت کې اشاره کړې او وایي چې:

چې قاصد د ورک یوسف زیری پرې وکا
د یعقوب د سترگو بیا نظر پیدا شه (۱ : ۹۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یو بل شعر کې رحمن بابا د عشق او محبت په اړه د خپل زړه خبره کوي.د همدې شعر په اخري بیت کې بیا د منصور د عشق او دار ذکر هم کوي په لاندې بیت کې د منصور هغې کېسې ته اشاره شوې ده چې کله هغې د خدای په مینه کې ځان دومره غرق او ورک کړ، چې له خولې یې د اناالحق خبره ووته، نو د وخت پاچا هغه په دار کړ او د دار په سر یې هم همدا یوه خبره له خولې ووتله. لکه چې وایي:

ګوره د منصور هسې په دار نه شي رحمانه
مکړه دا د عشق خبرې مستې رندانه (۱ : ۱۰۱)

رحمن بابا په یو بل شعر کې د مجنون کېسې ته اشاره کړې ده چې وایي:

زه لکه مجنون ولاړ په طمعه د لیلا مې
اوس به لیلی راشي پر سپین مخ زلفې شانه (۱ : ۱۰۱)

په یوه بل شعر کې رحمن بابا دقارون تاریخي کېسې ته اشاره کوي.د قارون کېسه په قران کریم کې هم یاده شوې او اشاره ورته شوې ده. لاندې بیت کې د قارون کېسه ده، چې د هغې په اړه ویل کېږي چې خدای ج ډېر زیات مال او دولت ورکړی وو،ډېر ظالم او مغروره انسان وو او د خدای ج له اوامرو څخه یې سرغړونه کوله.په مال او دولت ډېر مین وو. الله (ج) موقعه ورکړه تر دې، چې ټول مال او دولت یې ورته په سر کېښود او ځمکې ته یې امر وکړ چې د ټول مال سره یې کش کړي.

معشوقه مشفقه بویه مهربانه
نه قارون چې په ځان اسم د حاتم ږدي (۱ : ۱۱۲)

رحمن بابا په خپل دیوان کې ډېرو تاریخي کېسو ته اشاره کړې ده. په یو بل بیت کې رحمن بابا د سلطان محمود غزنوي او ایاز کېسه کړې ده. ویل کېږي چې سلطان محمود غزنوي په خپل دربار کې یو تکړه،هوښیار او ځوان مشاور او وزیر درلود، چې ایاز نومېده.تل به یې د محمود سره همکاري کوله تل به یې له ایاز څخه مشوره اخیستله،نو رحمن بابا دې تاریخي کېسې تا اشاره کړې او په خپل شعر کې یاده کړې ده. لکه چې وایي:

سپین رخسار و مشکین خال دې وبله صنم دې
یا محمود او ایاز ناست سره همدم دې (۶ : ۱۸)

په څینو بیتونو کې رحمن بابا د یوسف (ع) او زلیخا تاریخي او اسلامي کېسې ته اشاره کړې ده.د یوسف (ع) او زلیخا کېسه ډېره مشهوره ده.زلیخا، چې د مصر د بادشاه میرمن وه او هیڅ کله د خپل خاوند سره نه وه یوځای شوې کله، چې یوسف(ع) مصر ته رسیږي او د مصر په بازار کې وپلورل شي ، د مصر د عزیز کور ته راوړل شي له هماغه وخته پرې زلیخا مېینه شي او تل کوښښ کوي، چې یوسف (ع) وګوري په دې برخه کې زلیخا ډېرې ستونزې او مشکلات ګالي ان تر دې پورې، چې د سترګو نور یې ختم شي.لکه چې وایي:

که لیدلي زلیخا یوسف په خوب و
ما په ویښه دی لیدلی په خواب نه دی (۱: ۱۱۹)
زلیخا غوندې به بله شیدا نه وي
که د مصر مستورې شي واړه ټولې (۱ : ۱٤٤)
ما په هجر کې لذت د وصال بیاموند
له یوسفه ملاقي شوم په زندان کې (۱ : ۱٤٤)
د هغو چې خدای حق بینې سترګې ورکړې
د یوسف تجلی وینې په دیوار کې (۱ : ۱٤٤)
و عیب جن ته واړه عیب څرګندیږي
ښایسته که ځان یوسف کا په سینګار کې (۱ : ۱٤٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

رحمن بابا په خپل دیوان کي یوې بلي تاریخي کیسـي ته هم اشـاره کړې ده چي هغه د نوشـېروان پاچا کیسـه ده.د نوشـیروان پاچا کیسـه په عدالت راڅرخي . ویل کیږي چي یو عادل او مهربانه پاچا وو.همدې کیسـي ته په لاندې بیت کي اشاره کوي او خلک انصاف او عمل ته رابولي.

په انصاف په عدالت نوشیروان شي
هر عمل به د خپل ځان په ترازو کړې (۱ : ۱٤٤)

همدارنګه د سـکندر مقدوني کیسـي ته هم د رحمن بابا په دیوان کي اشـاره شـوې ده. یونان په (٥ ق م پېړۍ) کي د ایران په یرغلونو او جګړو اخته وو او په(٤ ق م) کي د فلیپ مقدوني باد شـاه له خوا ونیول شـو.یو کال وروسـته فلیپ ووژل شو او د هغه ځوان ځوی د هغه په ځای کېناست.دا ځوان یو قارندوکی او مبارز چي د ارسطو شاګرد وو او په زړه کي یې د قهرماني او د ملک ګیرۍ هوس هم وو په (۳۳٤ ق م) کي د دېرش زره پیاده او څلور زره سـورو عسـکرو سـره چي د څلوېښـتو ورځو خوراک یې هم درلوده د ایران په خامنشـي دولت یې یرغل وکړ.په دریو جنګونو کي چي په وړه اسـیا،د اسـکندریه د خلیج په غاړه او په کردسـتان او اوسـنۍ ترکیه کي وشـو ایراني فوځونو ته یې ماتي ورکړه او وریـسي ورغی. سکندر نیولي لوی ملکونه د اباسیند نه تر بحر اراتیک او د مصر نه تر قفقازه پورې د یونان د قدرت طلبه سردارانو په لاس ورغلل او د نړۍ ډېره برخه یې لاندې کړه.(۸ : ٥٤).

رحمن بابا د سکندر د کیسې په راوړلو څخه موخه د خپل ځپلي ملت فکر او عمل ته رابلل دي،چي د غفلت له خوبه بیدار شي او ترقي وکړي.

د سکندر په څیر جهان به در څرګند شي
که سرکوز په آیینه د خپل زانو کړې (۱ : ۱۲۹)

همدارنګه رحمن بابا په خپل یو شـعر کي د فرعون یادونه کړې ده (فرعون د ملک ریان نمسـی او د پلار نوم یې مصـعب وو او دا روایت هم شـوی دی چي د ده د پلار نامه مصـعب ولید بن ریان وو.د ده عمر څلور سـوه کاله وو په دې دومره عمر کي د ده سر هم نه و په درد شوی.او نه وربانديې کوم دښمن کامیاب شوی وو.
په اخر کي یې د خدایي دعوی هم وکړه،نو په دې وجه ورته فرعون ویل کیږي،د دې دعوی نه مخکي ښه تندرست او صحت مند وو خو چي کله یې د خدایی دعوه وکړه ،نو وجود یې د قسماقسم بیماریو مرکز شو.تر دې پورې چي د ده په وجود کي دوه اویا ناروغۍ راپیدا شوې او د مرضونو ښکار شو.) (۷ : ۳۱٤)

تا چي خپل مخ د فرعون په دود تور کړ
په دې خوی به برابر نه شي له نېکبوه (۱ : ۱٦٥)

رحمن بابا په یو بل بیت کي د حاتم طايي یادونه هم کړې ده .د حاتم کیسـه داسـي ده چي هغه په ترکیه کي یو ډېر سخي او مهربانه انسان وو او په عربو کي د ډېر شهرت خاوند هم وو. څه یې چي لرل په خلکو به یې تقسیم ول.د نوموړي د سـخاوت کیسـي او چرچي په ټولو ملکونو کي خورې وې.هر طرف به د حاتم خبرې کېدلي په اوس وخت کي هم کله چي څوک سخاوت کوي ،نو په مقابل کي ورته د حاتم خطاب کیږي،نو همدې کیسي ته یې په لاندې بیت کي داسي اشاره کړې ده

د حاتم په څېر دې ستایي
خطابه درکا سخا (۱ : ۳)

رحمن بابا په خپل دیوان کي د افلاطون او مجنون کیسي یادونه هم کړې ده. افلاطون د یونان یو تکړه او پوه انسان وو.د نوموړي له نظریاتو اوس هم په مختلفو علومو کي ګټه اخیستل کیږي او مجنون هم په عشق کي دومره ډوب وو چي تر ننه یې خلک یادوي همدې دواړو کیسو ته رحمن بابا په لاندې بیت کي یې کتلی شو.

هر چي عاشقي کا که په قطع افلاطون وي
زه خو یې مجنون ګڼم که نن وي که سبا (۲ : ٥۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله

کیسه د بشري ټولنې اړتیاده.کیسه هغه څه دي،چې انسان ور سره مخ کیږي،کیسه اوري او کیسې وایي.که فولکلوریکه وي او که تاریخي دا د بشر د ژوند یوه نه بیلېدونکې برخه ده او که څوک وغواړي بیا هم نه شي کولی دا برخه د خپل ژوند څخه لرې کړي.دا،چې د رحمن بابا په دیوان کې ډېرو کیسو ته اشاره شوې ده،نو اړینه وه چې کار پرې وشي او هغه ټولو کیسو ته اشاره وشي چې په دې دیوان کې لیدل کیږي.رحمن بابا د پښتون قوم هغه شاعر دی،چې تل یې د خپلې ټولنې درد په شعر کې رانغاړلی دی او د خپلې ټولنې ناخوالې یې د کیسو په شکل په شعر کې ځای کړې دي.رحمن بابا په خپل دیوان او اشعارو کې ډېرو اسلامي کیسو ته اشاره کړې ده،چې دا ټول د ژوند یوه برخه ده او باید هر لوستی او نا لوستی ترې خبر شي.رحمن بابا د کیسو الهام د قران پاک څخه اخیستی او زیاتره هغو کیسو ته یې اشاره کړې ده چې په قران پاک کې هم ورته اشاره شوې ده،چې ښه بېلګه یې د یعقوب(ع)کیسه،د یوسف (ع) کیسه،د قارون او فرعون کیسه او داسې نورې اسلامي کیسو ته هم په کې زیاتره اشاره شوې ده،چې په دې مقاله کې ټولو کیسو ته پاملرنه شوې او سپړل شوي دي.

ماخذونه

١ - بارکزی،محمد ظاهر.(٢٠٠٧م). د عبدالرحمن بابا کلیات، پېښور: میهن خپرندویه ټولنه.
٢ - خلیل،حنیف.(١٣٨٤ل).درحمان بابا کلیات،پېښور :دانش خپرندویه ټولنه.
٣ - رفیع،حبیب الله.(١٣٨٨ ل). رحماني خم،پېښور:دانش خپرندویه ټولنه.
٤ - رفیق،محمدرفیق.(١٣٩٥ ل).دادبپوهنې بنسټونه، جلال کوټ:ختیځ خپرندویه ټولنه .
٥ - زیور،زیورالدین.(١٣٨٩ ل). د پښتو ادبیاتو تاریخ منځنۍ دوره،پېښور:میهن خپرندویه ټولنه.
٦ - شاه ولي.(١٣٨٩).خوشحال پېژندنه،جلال اباد: سلام خپرندیدویه ټولنه.
٧ - فاضل،نیاز محمد.قصص الانبیاء پښتو ترجمه، پشاور: رحمن ګل پبلیشرز محله جنګي قصه خوانی.
٨ - مومند،سیال.(١٩٨٩م). په افغانستان کې مهمې تاریخي پېښې، پیشاور: یونیورسټي اینجنسي.
٩ - هاشمي،سید محی الدین.(١٣٩٤ ل).د نثري ادب ډولونه،کابل: د علومو اکاډمي د اطلاعاتو او عامه اړیکو ریاست.افغانستان

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library